

Υπόθεση C-637/23 [Boghni] ⁱ

Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής απόφασεως δυνάμει του άρθρου 98, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου

Ημερομηνία καταθέσεως:

24 Οκτωβρίου 2023

Αιτούν δικαστήριο:

Conseil du Contentieux des Étrangers (Βέλγιο)

Ημερομηνία της απόφασης του αιτούντος δικαστηρίου:

16 Οκτωβρίου 2023

Προσφεύγων:

X

Καθού:

État belge, εκπροσωπούμενο από την Secrétaire d'État à l'Asile et la Migration

1. Αντικείμενο και ιστορικό της διαφοράς:

- 1 Ο προσφεύγων αφίχθη, κατά τα λεγόμενά του, πριν από δύο χρόνια στο Βέλγιο, όπου δηλώνει ότι φιλοξενείται από τον αδελφό του. Δηλώνει ότι είναι αλγερινής υπηκοότητας.
- 2 Στις 27 Ιανουαρίου 2023, στερήθηκε της ελευθερίας του κατόπιν διοικητικής αναφοράς ελέγχου αλλοδαπού.
- 3 Στις 28 Ιανουαρίου 2023, του κοινοποιήθηκε διαταγή εγκατάλειψης της επικράτειας με μεταγωγή στα σύνορα ενόψει απομάκρυνσης και απαγόρευση εισόδου επί δύο έτη.
- 4 Η μη χορήγηση χρονικού διαστήματος οικειοθελούς αναχώρησης αιτιολογείται κατ' ουσίαν ως εξής:

ⁱ Η ονομασία που έχει δοθεί στη υπό κρίση υπόθεση είναι πλασματική. Δεν αντιστοιχεί στο πραγματικό όνομα κανενός διαδίκου.

- «1° Ο ενδιαφερόμενος δεν υπέβαλε αίτηση διαμονής ή διεθνούς προστασίας μετά την παράνομη είσοδό του ή κατά τη διάρκεια της παράνομης διαμονής του ή εντός της προθεσμίας που προβλέπεται από τον παρόντα νόμο.
- 2° Ο ενδιαφερόμενος ισχυρίζεται ότι διαμένει στο Βέλγιο εδώ και δύο έτη. Από τον διοικητικό φάκελο δεν προκύπτει ότι προσπάθησε να νομιμοποιήσει τη διαμονή του κατά τον νομίμως προβλεπόμενο τρόπο.
- 3° Ο ενδιαφερόμενος δεν συνεργάστηκε ή δεν συνεργάζεται με τις αρχές.
- 4° Ο ενδιαφερόμενος δεν παρουσιάστηκε στον δήμο εντός της [νόμιμης] προθεσμίας και δεν παρέχει ουδεμία απόδειξη ότι διαμένει στο ξενοδοχείο».
- 5 Η απόλυση του προσφεύγοντος διατάχθηκε με απόφαση της 6ης Φεβρουαρίου 2023, η οποία επικυρώθηκε κατ' έφεσιν με απόφαση της 21ης Φεβρουαρίου 2023.
- 6 Με δικόγραφο που κατέθεσε στις 6 Φεβρουαρίου 2023, ο προσφεύγων άσκησε προσφυγή ενώπιον του Conseil du contentieux des étrangers (συμβουλίου επίλυσης ενδίκων διαφορών επί υποθέσεων αλλοδαπών, Βέλγιο) κατά της διαταγής εγκατάλειψης της επικράτειας με μεταγωγή στα σύνορα ενόψει απομάκρυνσης (πρώτη και δεύτερη προσβαλλόμενη πράξη) και κατά της απαγόρευσης εισόδου (τρίτη προσβαλλόμενη πράξη), η οποία διατάχθηκε στις 28 Ιανουαρίου 2023.

2. Σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης:

Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- 7 Το άρθρο 47 ορίζει τα εξής:

«Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου

Κάθε πρόσωπο του οποίου παραβιάστηκαν τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που διασφαλίζονται από το δίκαιο της Ένωσης, έχει δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου, τηρουμένων των προϋποθέσεων που προβλέπονται στο παρόν άρθρο.

Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να δικασθεί η υπόθεσή του δίκαια, δημόσια και εντός εύλογης προθεσμίας, από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως. Κάθε πρόσωπο έχει τη δυνατότητα να συμβουλευέται δικηγόρο και να του αναθέτει την υπεράσπιση και εκπροσώπησή του.

[...]

Οδηγία 2008/115/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2008, σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών

8 Το άρθρο 3 ορίζει τα εξής:

«Ορισμοί

Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

[...]

4) «απόφαση επιστροφής»: διοικητική ή δικαστική απόφαση ή πράξη με την οποία κηρύσσεται ή αναφέρεται ως παράνομη η επιστροφή υπηκόου τρίτης χώρας και του επιβάλλεται ή αναφέρεται υποχρέωση επιστροφής,

[...].»

9 Το άρθρο 7 ορίζει τα εξής:

«Οικειοθελής αναχώρηση

1. Η απόφαση περί επιστροφής προβλέπει κατάλληλο χρονικό διάστημα για την οικειοθελή αναχώρηση που κυμαίνεται μεταξύ επτά και τριάντα ημερών, με την επιφύλαξη των εξαιρέσεων που αναφέρονται στις παραγράφους 2 και 4. Τα κράτη μέλη δύνανται να προβλέπουν, στην εθνική τους νομοθεσία, ότι το χρονικό αυτό διάστημα χορηγείται μόνο κατόπιν αιτήσεως του συγκεκριμένου υπηκόου τρίτης χώρας. Εν τιαύτη περιπτώσει, τα κράτη μέλη ενημερώνουν τους ενδιαφερομένους υπηκόους τρίτων χωρών σχετικά με τη δυνατότητα υποβολής τέτοιας αίτησης.

Το χρονικό διάστημα που προβλέπεται στο πρώτο εδάφιο δεν αποκλείει τη δυνατότητα των υπηκόων τρίτων χωρών να αναχωρήσουν νωρίτερα.

[...]

4. Εάν υπάρχει κίνδυνος διαφυγής, ή εάν αίτηση για νόμιμη παραμονή έχει απορριφθεί ως προδήλως αβάσιμη ή δολία, ή εάν το συγκεκριμένο πρόσωπο αποτελεί κίνδυνο για τη δημόσια ασφάλεια, τη δημόσια τάξη ή την εθνική ασφάλεια, τα κράτη μέλη μπορούν να μη χορηγούν χρονικό διάστημα οικειοθελούς αναχώρησης ή μπορούν να χορηγούν χρονικό διάστημα κάτω των επτά ημερών».

10 Το άρθρο 8 ορίζει τα εξής:

«Απομάκρυνση

1. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα για να εκτελέσουν την απόφαση επιστροφής, εάν δεν έχει χορηγηθεί χρονικό διάστημα οικειοθελούς

αναχώρησης σύμφωνα με το άρθρο 7, παράγραφος 4, ή εάν ο συγκεκριμένος υπήκοος δεν έχει συμμορφωθεί με την υποχρέωση επιστροφής εντός της προθεσμίας οικειοθελούς αναχώρησης που έχει χορηγηθεί σύμφωνα με το άρθρο 7.

2. Εάν το κράτος μέλος έχει χορηγήσει χρονικό διάστημα οικειοθελούς αναχώρησης σύμφωνα με το άρθρο 7, η απόφαση επιστροφής μπορεί να εκτελείται μόνο μετά τη λήξη του χρονικού διαστήματος, εκτός εάν, κατά τη διάρκεια αυτού του χρονικού διαστήματος, ανακύψει οιοσδήποτε από τους κινδύνους που ορίζονται στο άρθρο 7, παράγραφος 4».

11 Το άρθρο 11 ορίζει τα εξής:

«Απαγόρευση εισόδου

1. Οι αποφάσεις επιστροφής συνοδεύονται από απαγόρευση εισόδου:

- α) εφόσον δεν έχει χορηγηθεί χρονικό διάστημα οικειοθελούς αναχώρησης, ή
- β) εφόσον δεν έχει εκπληρωθεί η υποχρέωση επιστροφής.

Σε άλλες περιπτώσεις, οι αποφάσεις επιστροφής μπορούν να συνοδεύονται από απαγόρευση εισόδου.

[...]

12 Τα άρθρα 12 και 13 έχουν ως εξής:

«Άρθρο 12

Μορφή

1. Οι αποφάσεις επιστροφής και —, εάν έχουν εκδοθεί, — οι αποφάσεις απαγόρευσης εισόδου και οι αποφάσεις απομάκρυνσης εκδίδονται εγγράφως και περιλαμβάνουν τους νομικούς και πραγματικούς λόγους καθώς και πληροφορίες για τα διαθέσιμα ένδικα μέσα.

[...]

Άρθρο 13

Ένδικα μέσα

1. Στον ενδιαφερόμενο υπήκοο τρίτης χώρας διατίθεται αποτελεσματικό ένδικο μέσο το οποίο του επιτρέπει να προσφεύγει κατά των αποφάσεων που αφορούν την επιστροφή ή να ζητεί την επανεξέτασή τους, όπως αναφέρεται στο άρθρο 12, παράγραφος 1, ενώπιον αρμόδιας δικαστικής ή διοικητικής αρχής ή αρμόδιου οργάνου που απαρτίζεται από μέλη αμερόληπτα και απολαύοντα εχέγγυα ανεξαρτησίας.

2. Η αρχή ή το όργανο που αναφέρεται στην παράγραφο 1 έχει την εξουσία να επανεξετάζει αποφάσεις που αφορούν την επιστροφή, όπως αναφέρονται στο άρθρο 12, παράγραφος 1, συμπεριλαμβανομένης της δυνατότητας προσωρινής αναστολής της επιβολής της εφαρμογής τους, εκτός εάν ισχύει ήδη προσωρινή αναστολή δυνάμει της εθνικής νομοθεσίας.

...»

3. Θέσεις των διαδίκων:

- 13 Στο παρόν στάδιο της προσφυγής, η συζήτηση επικεντρώθηκε στη φύση της απόφασης περί μη χορήγησης χρονικού διαστήματος οικειοθελούς εγκατάλειψης της επικράτειας. Πρόκειται περί μονομερούς νομικής πράξης με ατομική ισχύ, εκδιδόμενης από διοικητικό όργανο, που παράγει έννομα αποτελέσματα για τον αποδέκτη της ή που εμποδίζει την παραγωγή παρόμοιων εννόμων αποτελεσμάτων, δεκτικής διοικητικής προσφυγής, ή μήπως, αντιθέτως, πρόκειται περί απλού εκτελεστικού μέτρου της διαταγής εγκατάλειψης της επικράτειας, που δεν παράγει έννομα αποτελέσματα αυτό καθ'αυτό, εξ ου και δεν αποτελεί νομική πράξη δεκτική διοικητικής προσφυγής;

A. *Ο προσφεύγων*

- 14 Ο προσφεύγων υποστηρίζει κατ' ουσίαν ότι η απόφαση περί μη χορήγησης χρονικού διαστήματος εγκατάλειψης της επικράτειας, δεδομένου ότι παράγει έννομα αποτελέσματα, όσον αφορά ιδίως την κράτηση και την απαγόρευση εισόδου, η οποία βασίζεται, εν προκειμένω, στην προθεσμία μηδέν (0) ημερών, δεν συνιστά απλό εκτελεστικό μέτρο και δύναται ως εκ τούτου να προσβληθεί.

B. *Το Βελγικό Δημόσιο*

- 15 Το Βελγικό Δημόσιο θεωρεί ότι η απόφαση περί μη χορήγησης χρονικού διαστήματος για την εγκατάλειψη της επικράτειας δεν είναι δεκτική προσφυγής. Αναφέρεται στην απόφαση του Conseil d'État (Συμβουλίου της Επικρατείας, Βέλγιο) αριθ. 254.377 της 1ης Σεπτεμβρίου 2022, η οποία χαρακτηρίζει το εν λόγω χρονικό διάστημα τρόπο εκτέλεσης διαταγής εγκατάλειψης της επικράτειας και διερωτάται περί της επιρροής του άρθρου 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/115 επί της ανάλυσης του Conseil d'État (Συμβουλίου της Επικρατείας), καθόσον το εν λόγω άρθρο παρέχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να μην προβλέπουν χρονικό διάστημα οικειοθελούς αναχώρησης. Κατά το Βελγικό Δημόσιο, από το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/115, και ειδικότερα από τη δυνατότητα που καταλείπεται στα κράτη μέλη να χορηγούν χρονικό διάστημα μόνον κατόπιν αιτήσεως του συγκεκριμένου υπηκόου, προκύπτει ότι ο καθορισμός προθεσμίας για την εκτέλεση της απόφασης επιστροφής δεν αποτελεί ουσιώδες ή συστατικό στοιχείο της απόφασης επιστροφής.

4. Εκτίμηση του Conseil du contentieux des étrangers (συμβουλίου επίλυσης ενδίκων διαφορών επί υποθέσεων αλλοδαπών):

- 16 Το Conseil du contentieux des étrangers (συμβούλιο επίλυσης ενδίκων διαφορών επί υποθέσεων αλλοδαπών) περιορίζει την εξέτασή του σε δύο ζητήματα: αποτελεί η απόφαση περί μη χορήγησης χρονικού διαστήματος οικειοθελούς αναχώρησης απλό εκτελεστικό μέτρο μη δεκτικό προσφυγής, καθόσον δεν μεταβάλλει τη νομική κατάσταση του παρανόμως διαμένοντος στην επικράτεια υπηκόου τρίτης χώρας; Αποτελεί η χορήγηση ή μη χρονικού διαστήματος οικειοθελούς αναχώρησης συστατικό στοιχείο της απόφασης επιστροφής;

Απρόσβλητο εκτελεστικό μέτρο ή πράξη δεκτική προσφυγής

- 17 Το Conseil du contentieux des étrangers (συμβούλιο επίλυσης ενδίκων διαφορών επί υποθέσεων αλλοδαπών) υπενθυμίζει κατ' αρχάς ότι το Δικαστήριο έκρινε, στην απόφαση της 28ης Απριλίου 2011, El Dridi (C-61/11 PPU, EU:C:2011:268), ως εξής:

«35. Επομένως, το άρθρο 6, παράγραφος 1, της ίδιας αυτής οδηγίας προβλέπει καταρχάς, κατά κύριο λόγο, υποχρέωση των κρατών μελών να εκδώσουν απόφαση περί επιστροφής εις βάρος κάθε υπηκόου τρίτης χώρας που διαμένει παρανόμως στο έδαφός τους.

36 Στο πλαίσιο του αρχικού αυτού σταδίου της διαδικασίας επιστροφής, πρέπει να δίνεται προτεραιότητα, με την επιφύλαξη εξαιρέσεων, στην οικειοθελή εκτέλεση της υποχρέωσης που συνεπάγεται η απόφαση περί επιστροφής, δεδομένου ότι το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/115 ορίζει ότι η εν λόγω απόφαση προβλέπει κατάλληλο χρονικό διάστημα για την οικειοθελή αναχώρηση που κυμαίνεται από επτά έως τριάντα ημέρες.

37 Από το άρθρο 7, παράγραφοι 3 και 4, της εν λόγω οδηγίας προκύπτει ότι μόνον υπό ειδικές περιστάσεις, όπως η ύπαρξη κινδύνου διαφυγής, μπορούν τα κράτη μέλη, αφενός, να επιβάλουν στον αποδέκτη αποφάσεως περί επιστροφής την υποχρέωση να εμφανίζεται τακτικώς ενώπιον των αρχών, να καταθέσει κατάλληλη οικονομική εγγύηση, να καταθέσει έγγραφα ή να παραμένει σε ορισμένο μέρος ή, αφετέρου, να μη χορηγούν χρονικό διάστημα οικειοθελούς αναχώρησης ή να χορηγούν χρονικό διάστημα μικρότερο από επτά ημέρες.

[...]

41 Εκ των ανωτέρω προκύπτει ότι η χρονική σειρά διεξαγωγής των σταδίων της διαδικασίας επιστροφής που καθιερώνει η οδηγία 2008/115 αντιστοιχεί προς μια διαβάθμιση των μέτρων που πρέπει να ληφθούν προκειμένου να εκτελεσθεί η απόφαση περί επιστροφής, διαβάθμιση που κυμαίνεται από το μέτρο που αφήνει τη μεγαλύτερη ελευθερία στον ενδιαφερόμενο, ήτοι η χορήγηση προθεσμίας για την οικειοθελή του αναχώρηση, έως μέτρα που περιορίζουν περισσότερο την

ελευθερία αυτή, ήτοι η κράτηση σε ειδικές εγκαταστάσεις, τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας καθόλη τη διάρκεια των σταδίων αυτών».

- 18 Στην απόφαση της 5ης Ιουνίου 2014, *Mahdi* (C-146/14 PPU, EU:C:2014:1320, σκέψη 40), το Δικαστήριο διευκρίνισε τα ακόλουθα: «Κατά την αιτιολογική σκέψη 6 της ίδιας οδηγίας, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε να θέσουν τέρμα στην παράνομη παραμονή υπηκόων τρίτων χωρών κατόπιν δίκαιης και διαφανούς διαδικασίας. Κατά την ίδια αιτιολογική σκέψη και σύμφωνα με τις γενικές αρχές του δικαίου της Ένωσης, οι δυνάμει της οδηγίας 2008/115 αποφάσεις πρέπει να λαμβάνονται κατά περίπτωση και να βασίζονται σε αντικειμενικά κριτήρια που να συνεπάγονται ότι για τη σχετική εκτίμηση πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και άλλα κριτήρια πέραν του γεγονότος και μόνον της παράνομης διαμονής».
- 19 Στην απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 2014, *Boudjlida* (C-249/13, EU:C:2014:2431, σκέψεις 51 και 59), το Δικαστήριο έκανε δεκτό ότι, «[τ]έλος, το δικαίωμα ακροάσεως πριν από την έκδοση αποφάσεως επιστροφής συνεπάγεται υποχρέωση των αρμοδίων εθνικών αρχών να επιτρέπουν στον ενδιαφερόμενο να εκφράσει την άποψή του σχετικά με τις λεπτομέρειες του τρόπου επιστροφής του, δηλαδή την προθεσμία αναχώρησης και τον οικειοθελή ή καταναγκαστικό χαρακτήρα της επιστροφής. [...] Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι το δικαίωμα ακροάσεως πριν από την έκδοση αποφάσεως επιστροφής πρέπει να παρέχει στην αρμόδια εθνική αρχή τη δυνατότητα να εξετάσει τον φάκελο κατά τρόπον ώστε να λάβει απόφαση εν πλήρη γνώσει της καταστάσεως και να αιτιολογήσει την απόφαση αυτή δεόντως, ούτως ώστε να μπορέσει ο ενδιαφερόμενος να ασκήσει εγκύρως το δικαίωμα προσφυγής στη δικαιοσύνη».
- 20 Όσον αφορά ειδικότερα τα έννομα αποτελέσματα της μη χορήγησης χρονικού διαστήματος οικειοθελούς αναχώρησης, από το άρθρο 8, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/115 προκύπτει ότι, εάν δεν χορηγείται χρονικό διάστημα οικειοθελούς αναχώρησης, το κράτος μέλος λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα για την εκτέλεση της απόφασης επιστροφής. Από το άρθρο 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/115 προκύπτει ότι, εάν το κράτος μέλος χορηγεί χρονικό διάστημα οικειοθελούς αναχώρησης, η απόφαση επιστροφής μπορεί να εκτελείται μόνον μετά τη λήξη του χρονικού διαστήματος. Το άρθρο 11, παράγραφος 1, στοιχείο α', προβλέπει επιπλέον ότι, εφόσον δεν έχει χορηγηθεί χρονικό διάστημα οικειοθελούς αναχώρησης, η απόφαση επιστροφής συνοδεύεται από απαγόρευση εισόδου.
- 21 Στην απόφαση της 28ης Απριλίου 2011, *El Dridi* (C-61/11 PPU, EU:C:2011:268), το Δικαστήριο έκρινε ως εξής:
- «37 Από το άρθρο 7, παράγραφοι 3 και 4, της εν λόγω οδηγίας προκύπτει ότι μόνον υπό ειδικές περιστάσεις, όπως η ύπαρξη κινδύνου διαφυγής, μπορούν τα κράτη μέλη, αφενός, να επιβάλουν στον αποδέκτη αποφάσεως περί επιστροφής την υποχρέωση να εμφανίζεται τακτικώς ενώπιον των αρχών, να καταθέσει κατάλληλη οικονομική εγγύηση, να καταθέσει έγγραφα ή να παραμένει σε

ορισμένο μέρος ή, αφετέρου, να μη χορηγούν χρονικό διάστημα οικειοθελούς αναχωρήσεως ή να χορηγούν χρονικό διάστημα μικρότερο από επτά ημέρες.

38 Στην τελευταία ως άνω περίπτωση, όπως επίσης στην περίπτωση στην οποία η υποχρέωση επιστροφής δεν τηρήθηκε εντός της προθεσμίας που χορηγήθηκε για την οικειοθελή αναχώρηση, προκύπτει από το άρθρο 8, παράγραφοι 1 και 4, της οδηγίας 2008/115 ότι, προκειμένου να διασφαλισθεί η αποτελεσματικότητα των διαδικασιών επιστροφής, οι διατάξεις αυτές επιβάλλουν στο κράτος μέλος, το οποίο εξέδωσε απόφαση περί επιστροφής εις βάρος παρανόμως διαμένοντος υπηκόου τρίτης χώρας, την υποχρέωση να εκτελέσει την απομάκρυνση, λαμβάνοντας όλα τα αναγκαία μέτρα, συμπεριλαμβανομένων, ενδεχομένως, αναγκαστικών μέτρων, κατά τρόπο αναλογικό και με σεβασμό, μεταξύ άλλων, των θεμελιωδών δικαιωμάτων».

- 22 Στην απόφαση της 8ης Μαΐου 2018, Κ.Α. κ.λπ. (Οικογενειακή επανένωση στο Βέλγιο) (C-82/16, EU:C:2018:308, σκέψη 86), το Δικαστήριο τονίζει ότι:

«δυνάμει του άρθρου 11, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/115, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να εκδώσουν απόφαση απαγορεύσεως εισόδου στην επικράτεια σε περίπτωση που ο υπήκοος τρίτης χώρας, εις βάρος του οποίου εκδόθηκε απόφαση επιστροφής, δεν συμμορφώθηκε προς την υποχρέωσή του επιστροφής ή σε περίπτωση που δεν του χορηγήθηκε προθεσμία για οικειοθελή επιστροφή [...]».

- 23 Στην απόφαση της 16ης Ιανουαρίου 2018, E (C-240/17, EU:C:2018:8, σκέψη 48), το Δικαστήριο επισημαίνει ότι:

«[...] όπως προκύπτει από το ίδιο το γράμμα του άρθρου 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/115, οι εν λόγω αρχές όφειλαν να λάβουν τέτοια απόφαση επιστροφής και, δυνάμει του άρθρου 11 της οδηγίας αυτής, να επιβάλουν παράλληλα απαγόρευση εισόδου, εφόσον τούτο επιβάλλεται για λόγους δημόσιας τάξης και εθνικής ασφάλειας, πράγμα το οποίο πάντως εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να εξακριβώσει υπό το φως της σχετικής νομολογίας του Δικαστηρίου (βλ., συναφώς, απόφαση της 11ης Ιουνίου 2015, Zh. και O., C-554/13, EU:C:2015:377, σκέψεις 50 έως 52, καθώς και 54)».

- 24 Στην απόφαση της 3ης Ιουνίου 2021, Westerwaldkreis (C-546/19, EU:C:2021:432, σκέψη 51), το Δικαστήριο επιβεβαιώνει ότι, «[κ]ατά το άρθρο 11, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/115, οι αποφάσεις επιστροφής συνοδεύονται από απαγόρευση εισόδου εφόσον δεν έχει χορηγηθεί χρονικό διάστημα οικειοθελούς αναχώρησης ή εφόσον δεν έχει εκπληρωθεί η υποχρέωση επιστροφής. Σε άλλες περιπτώσεις, οι αποφάσεις επιστροφής μπορούν να συνοδεύονται από απαγόρευση εισόδου».

- 25 Εξ αυτού θα μπορούσε να συναχθεί ότι η μη χορήγηση χρονικού διαστήματος οικειοθελούς αναχώρησης (0 ημέρες), όπως εν προκειμένω, καίτοι ουδόλως μεταβάλλει τον παράνομο χαρακτήρα της διαμονής στην επικράτεια, συνεπάγεται όχι μόνον την άμεση εφαρμογή της υποχρεωτικής υλικής εκτέλεσης (άρθρο 8, παράγραφος 2, της οδηγίας), αλλά και την υποχρέωση να συνοδευθεί η απόφαση

επιστροφής με απαγόρευση εισόδου (άρθρο 11, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας). Καθόσον η μη χορήγηση χρονικού διαστήματος οικειοθελούς αναχώρησης περιλαμβάνεται, αιτιολογημένη, στην απόφαση επιστροφής, παρίσταται αναγκαίο να προβλεφθεί αποτελεσματική προσφυγή κατά της πτυχής αυτής της απόφασης επιστροφής. Το Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας) δεν δέχεται, συγκεκριμένα, από μέρους του ότι, στο πλαίσιο προσφυγής που στρέφεται αποκλειστικά κατά της απαγόρευσης εισόδου, δύναται να προβληθεί λόγος ακυρώσεως κατά της μη χορήγησης χρονικού διαστήματος οικειοθελούς αναχώρησης, μεταξύ άλλων διότι πρόκειται για άλλη απόφαση. Από τα προηγηθέντα δύναται να προκύψουν καταστάσεις κατά τις οποίες δεν θα μπορούσε να προσβληθεί το ίδιο το νομικό θεμέλιο της έκδοσης της απαγόρευσης εισόδου (έλλειψη χρονικού διαστήματος οικειοθελούς αναχώρησης [μηδέν ημέρες]) και θα μπορούσε να προσβληθεί μόνον η διάρκεια στο πλαίσιο προσφυγής κατά της απόφασης απαγόρευσης εισόδου.

- 26 Καθόσον η ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης εγείρει αμφιβολίες, το Conseil du contentieux des étrangers (συμβούλιο επίλυσης ενδίκων διαφορών επί υποθέσεων αλλοδαπών) κρίνει αναγκαίο να αποφανθεί το Δικαστήριο επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος που παρατίθεται κατωτέρω.

Είναι το χρονικό διάστημα οικειοθελούς αναχώρησης συστατικό στοιχείο της απόφασης επιστροφής;

- 27 Προκειμένου να εκτιμηθεί το βάσιμο του λόγου ακυρώσεως κατά της μη χορήγησης προθεσμίας οικειοθελούς αναχώρησης, το Conseil (συμβούλιο επίλυσης ενδίκων διαφορών επί υποθέσεων αλλοδαπών) θεωρεί επίσης αναγκαίο να γνωρίζει την ερμηνεία της φράσης «προβλέπει κατάλληλο χρονικό διάστημα» του άρθρου 7 της οδηγίας 2008/115 και «και [...] υποχρέωση επιστροφής» του άρθρου 3, σημείο 4, της οδηγίας 2008/115. Συγκεκριμένα, πρέπει να διερευνηθεί αν η χορήγηση ή μη χρονικού διαστήματος οικειοθελούς επιστροφής αποτελεί ουσιώδες ή συστατικό στοιχείο της απόφασης επιστροφής. Ειδικότερα, αν το Δικαστήριο απαντήσει στο πρώτο ερώτημα ότι ο καθορισμός προθεσμίας σε απόφαση επιστροφής αποτελεί νομική πράξη δεκτική προσφυγής, και αν διαπιστωθεί έλλειψη νομιμότητας σχετικά με το χρονικό διάστημα αυτό λόγω της παράβασης της διάταξης του βελγικού δικαίου που μεταφέρει το άρθρο 7, παράγραφος 4, της οδηγίας επιστροφής, καθίσταται άκυρη η απόφαση επιστροφής στο σύνολό της και ο αλλοδαπός δεν οφείλει πλέον να δώσει συνέχεια. Με άλλα λόγια, περιλαμβάνει κατ' ανάγκην η απόφαση επιστροφής, πέραν της διαπίστωσης του γεγονότος ότι ο υπήκοος τρίτης χώρας βρίσκεται παρανόμως στην επικράτεια, απόφαση που συνίσταται στη χορήγηση ή μη χρονικού διαστήματος οικειοθελούς αναχώρησης, και είναι αδιαχώριστες οι δύο αυτές πτυχές της απόφασης επιστροφής;

- 28 Το άρθρο 3, σημείο 4, της οδηγίας 2008/115 ορίζει την απόφαση επιστροφής ως εξής: «διοικητική ή δικαστική απόφαση ή πράξη με την οποία κηρύσσεται ή αναφέρεται ως παράνομη η παραμονή υπηκόου τρίτης χώρας και του επιβάλλεται ή αναφέρεται υποχρέωση επιστροφής». Από τον όρο «και» μπορεί να συναχθεί

ότι η υποχρέωση επιστροφής, η οποία παρέχει ένδειξη περί του χρονικού διαστήματος εντός του οποίου πρέπει να πραγματοποιηθεί, αποτελεί ουσιώδες ή συστατικό στοιχείο της απόφασης επιστροφής.

- 29 Στην απόφαση της 14ης Μαΐου 2020, Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság (C-924/19 PPU και C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, σκέψη 115), το Δικαστήριο επισημαίνει ότι «[ε]πομένως, από το ίδιο το γράμμα του άρθρου 3, σημείο 4, της οδηγίας 2008/115 προκύπτει ότι η επιβολή ή η αναφορά υποχρέωσης επιστροφής συνιστά ένα από τα δύο συστατικά στοιχεία της απόφασης επιστροφής». Τίθεται επομένως το ζήτημα αν, κατ' αναλογίαν στην υπό κρίση υπόθεση, αφού διαπιστώσει ο εθνικός δικαστής την έλλειψη νομιμότητας της διάταξης σχετικά με το χρονικό διάστημα και υποχρεωθεί η αρμόδια διοικητική αρχή να εκδώσει νέα απόφαση, τούτο αποτελεί τροποποίηση ουσιώδους στοιχείου της απόφασης επιστροφής, καίτοι η διοικητική αρχή οφείλει να εκδώσει εντελώς νέα απόφαση επιστροφής, κατά την έννοια του άρθρου 3, σημείο 4, της οδηγίας.
- 30 Εξάλλου, φαίνεται ότι μπορεί να συναχθεί από τη φράση «προβλέπει κατάλληλο χρονικό διάστημα» του άρθρου 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/115 ότι η απόφαση επιστροφής περιλαμβάνει συστηματικά ένδειξη περί χρονικού διαστήματος, εξ ου και δεν χωρεί παρέκκλιση από τη χορήγηση χρονικού διαστήματος και μηδενισμός του χρονικού διαστήματος δύναται να επιβληθεί μόνον στις περιπτώσεις που απαριθμούνται περιοριστικά στο άρθρο 7, παράγραφος 4, της οδηγίας. Το Conseil (συμβούλιο επίλυσης ενδίκων διαφορών επί υποθέσεων αλλοδαπών) φρονεί ότι τα ανωτέρω επιβεβαιώνουν οι αποφάσεις της 28ης Απριλίου, El Dridi (C-61/11 PPU, EU:C:2011:268, σκέψεις 36, 37 και 51), και της 3ης Μαρτίου 2022, Subdelegación del Gobierno en Pontevedra (Πρόστιμο σε περίπτωση παράνομης διαμονής) (C-409/20, EU:C:2022:148, σκέψη 57).
- 31 Προκειμένου να αποφανθεί επί της υπό κρίση υπόθεσης, το Conseil du contentieux des étrangers (συμβούλιο επίλυσης ενδίκων διαφορών επί υποθέσεων αλλοδαπών) κρίνει κατά συνέπεια αναγκαίο να αποφανθεί το Δικαστήριο επί του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος που παρατίθεται κατωτέρω.
- 32 Στη συνέχεια, το Conseil du contentieux des étrangers (συμβούλιο επίλυσης ενδίκων διαφορών επί υποθέσεων αλλοδαπών) επισημαίνει ότι ο Βέλγος νομοθέτης δεν έκανε χρήση της δυνατότητας που καταλείπει στα κράτη μέλη το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας επιστροφής να καθορίζουν το χρονικό διάστημα μόνον κατόπιν αιτήσεως του συγκεκριμένου υπηκόου, και ότι, στο βελγικό δίκαιο, το Conseil du contentieux des étrangers (συμβούλιο επίλυσης ενδίκων διαφορών επί υποθέσεων αλλοδαπών) δεν έχει το ίδιο την αρμοδιότητα να καθορίζει χρονικό διάστημα εντός του οποίου πρέπει να εγκαταλείψει την επικράτεια ο υπήκοος τρίτης χώρας ούτε να εκδίδει το ίδιο νέα απόφαση επιστροφής.

- 33 Κατά συνέπεια, επικουρικώς, σε περίπτωση αρνητικής απάντησης στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το Conseil du contentieux des étrangers (συμβούλιο επίλυσης ενδίκων διαφορών επί υποθέσεων αλλοδαπών) διερωτάται περί της πρακτικής αποτελεσματικότητας και της εκτελεστικής ισχύος της απόφασης επιστροφής, κατά την έννοια του άρθρου 3, σημείο 4, της οδηγίας 2008/115, η οποία θα στερείτο από το σκέλος της σχετικά με το χρονικό διάστημα.

5. Τα προδικαστικά ερωτήματα:

- 34 Το Conseil du contentieux (συμβούλιο επίλυσης ενδίκων διαφορών επί υποθέσεων αλλοδαπών) υποβάλλει τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

1) Έχουν οι διατάξεις του άρθρου 7, παράγραφος 4, του άρθρου 8, παράγραφοι 1 και 2, και του άρθρου 11, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/115, θεωρούμενες από κοινού ή χωριστά υπό το πρίσμα του άρθρου 13 της οδηγίας 2008/115 και του άρθρου 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την έννοια ότι δεν επιτρέπουν να θεωρηθεί η μη χορήγηση χρονικού διαστήματος οικειοθελούς αναχώρησης ως απλό εκτελεστικό μέτρο που δεν μεταβάλλει τη νομική κατάσταση του ενδιαφερομένου αλλοδαπού υπηκόου, καθόσον η χορήγηση ή μη χρονικού διαστήματος οικειοθελούς αναχώρησης ουδόλως επηρεάζει την αρχική διαπίστωση περί παράνομης διαμονής στην επικράτεια;

Εξάλλου, πρέπει, δυνάμει του δικαιώματος σε αποτελεσματική προσφυγή το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 13 της οδηγίας 2008/115 και το άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να αναγνωρίζεται δυνατότητα αμφισβήτησης, στο πλαίσιο της προσφυγής κατά της απόφασης επιστροφής, της νομιμότητας απόφασης περί μη χορήγησης χρονικού διαστήματος οικειοθελούς αναχώρησης, εάν, ελλείψει τέτοιας δυνατότητας, δεν μπορεί πλέον να αμφισβητηθεί λυσιτελώς η νομιμότητα του νομικού θεμελίου της απαγόρευσης εισόδου;

2) Σε περίπτωση αρνητικής απάντησης στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, έχουν οι φράσεις «προβλέπει κατάλληλο χρονικό διάστημα» του άρθρου 7, παράγραφος 1, και «και [...] την υποχρέωση επιστροφής» του άρθρου 3, σημείο 4, της οδηγίας 2008/115 την έννοια ότι η πρόβλεψη σχετικά με το χρονικό διάστημα [ή, εν πάση περιπτώσει, σχετικά με τη μη χορήγηση χρονικού διαστήματος,] στο πλαίσιο υποχρέωσης αναχώρησης, αποτελεί ουσιώδες στοιχείο της απόφασης επιστροφής, με αποτέλεσμα, αν διαπιστωθεί έλλειψη νομιμότητας σχετικά με την προθεσμία αυτή, να ακυρώνεται στο σύνολό της η απόφαση επιστροφής και να πρέπει να εκδοθεί νέα απόφαση επιστροφής;

Σε περίπτωση που το Δικαστήριο κρίνει ότι η άρνηση χορήγησης χρονικού διαστήματος οικειοθελούς αναχώρησης δεν αποτελεί ουσιώδες στοιχείο της απόφασης επιστροφής, και αν υποθεθεί ότι το κράτος μέλος δεν έχει κάνει χρήση, στο πλαίσιο του άρθρου 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/115, της δυνατότητας να καθορίσει χρονικό διάστημα μόνον κατόπιν αιτήσεως του συγκεκριμένου

υπηκόου, ποιο πρακτικό περιεχόμενο και εκτελεστική ισχύς πρέπει να αποδοθούν σε απόφαση επιστροφής, κατά την έννοια του άρθρου 3, σημείο 4, της οδηγίας 2008/115, η οποία δεν περιλαμβάνει το σκέλος σχετικά με το χρονικό διάστημα οικειοθελούς αποχώρησης;

- 35 Το Conseil du contentieux des étrangers (συμβούλιο επίλυσης ενδίκων διαφορών επί υποθέσεων αλλοδαπών) τονίζει ότι υπέβαλε παρόμοια προδικαστικά ερωτήματα σχετικά με το χρονικό διάστημα οικειοθελούς αναχώρησης παρανόμως διαμένοντος υπηκόου τρίτης χώρας με την απόφαση αριθ. 295 507 της 16ης Οκτωβρίου 2023 (υπόθεση που καταχωρίστηκε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου με τον αριθμό C-636/23). Ζητεί από το Δικαστήριο να συνεκδικάσει τις δύο υποθέσεις.